

Тема: "Розвиток творчої особистості студента на заняттях гуманітарного циклу як основа формування мовно-літературної компетентності"

Творцем може бути кожен, якщо у нього є те, що надихає.

Платон

Наталія Дудченко, викладач гуманітарних дисциплін, ВСП «Технологіко-економічний фаховий коледж Білоцерківського національного університету»

+380990452497

dudchenko_ny@tec.ukr.education

Анотація

У статті розкрито сутність мовно-літературної компетентності як інтегрованої якості особистості та визначено характерні риси творчої особистості. Проаналізовано ефективні методи формування мовно-літературної компетентності: інтерактивні, творчі та дослідницькі.

Особливу увагу приділено позааудиторній роботі як важливому чиннику розвитку творчих здібностей студентів через участь у конкурсах, олімпіадах, конференціях, літературних вечорах, екскурсіях та флешмобах.

Автор доходить висновку, що комплексний підхід до навчання, який поєднує різноманітні форми творчої роботи, створює сприятливе середовище для розкриття потенціалу кожного студента та формування культурної, освіченої, самодостатньої особистості.

Abstract

The article reveals the essence of language and literary competence as an integrated personal quality and defines the characteristic features of a creative personality. The study analyzes effective methods for developing language and literary competence: interactive methods, creative methods, and research methods.

Particular attention is given to extracurricular work as an important factor in developing students' creative abilities through participation in competitions, olympiads, conferences, literary evenings, excursions, and flash mobs.

The author concludes that a comprehensive approach to teaching, which combines various forms of creative work, creates a favourable environment for revealing each student's potential and forming a cultured, educated, and self-sufficient personality.

Одним з найактуальніших питань сучасної освіти є розвиток творчої особистості здобувача освіти. Найефективнішим шляхом розв'язання цього питання є вивчення гуманітарних дисциплін. У час стрімких змін, коли від випускника вимагається не лише знання фактів, а й уміння творчо мислити, генерувати ідеї, аргументувати власну позицію, саме мовно-літературна компетентність стає тим фундаментом, на якому будується успішна самореалізація молодої людини. Заняття з української мови і літератури та зарубіжної літератури мають унікальний потенціал для розкриття творчих здібностей студентів, адже саме через слово людина пізнає світ, себе та інших.

У чому ж полягає сутність мовно-літературної компетентності?

Мовно-літературна компетентність – це інтегрована якість особистості, що передбачає: вільне володіння українською мовою в усіх видах мовленнєвої діяльності (говоріння, слухання, читання, письмо), здатність до аналізу літературних творів та розуміння їх естетичної цінності, уміння створювати власні тексти різних стилів і жанрів, сформовану читацьку

культуру та потребу в постійному саморозвитку; креативність мислення та образність мовлення.

Творча особистість характеризується: нестандартним підходом до розв'язання проблем, здатністю до самостійного пошуку інформації, критичним мисленням, ініціативністю та оригінальністю, емоційною чутливістю до художнього слова.

Таким чином, на заняттях гуманітарного циклу використовуються такі **методи для формування мовно-літературної компетентності:**

- Інтерактивні методи навчання;
- Творчі методи;
- Дослідницькі методи.

Інтерактивні методи навчання реалізуються через такі форми:

1. **Дискусія та дебати** – розвивають уміння аргументувати, відстоювати власну позицію, поважати думку опонента. Темами для обговорення можуть бути: актуальність класичних творів, морально-етичні проблеми в літературі, мовні питання сучасності
2. **Робота в малих групах** – створення спільних проєктів, літературних альманахів, інсценізацій творів, що розвиває комунікативні навички та колективну творчість.
3. **Рольові ігри та драматизація** – втілення літературних образів, створення власних сценаріїв за мотивами творів, що поглиблює розуміння психології персонажів.
4. **«Вільний мікрофон»** — це інтерактивний метод навчання, який надає студентам можливість вільно висловлювати свої думки, враження, асоціації чи ставлення до певної теми без жорсткої структури та оцінювання.

Наприклад, під час вивчення творчості І. Нечуй-Левицького студентам пропонується висловити свої думки та проаналізувати цитати.

5. **«Незакінчене речення»** – це інтерактивний метод, який передбачає продовження студентами фрази, запропонованої викладачем. Цей прийом стимулює швидке мислення, спонтанність висловлювання та виявлення справжніх думок, почуттів чи знань студентів. Цю форму можна запропонувати на етапі підсумку заняття. Студенти повинні закінчити речення.

Нариклад:

- ✓ *«Легенда про вічне життя» мені запам'ятається ...*
- ✓ *Цей твір є філософським, бо ...*
- ✓ *Найбільше я співчував ...*

6. **«Асоціативний кущ»** – це метод, який активізує асоціативне та креативне мислення, виявляє попередні знання студентів про тему, розвиває навички встановлення зв'язків між поняттями, допомагає структурувати та візуалізувати інформацію

Нариклад:

Під час формування вмінь та навичок літературного аналізу студентам потрібно записати за хвилину якомога більше рис характеру, які асоціюються з персонажами твору І. Карпенка-Карого «Мартин Боруля». Після завершення роботи студенти зачитують записані риси, коментують ті, які вважають сумнівними або суперечливими.

Творчі методи передбачають:

1. **Написання есе** – розвиток критичного мислення, уміння висловлювати особисті судження про прочитане.
2. **Створення віршів, оповідань, сенканів** – розкриття індивідуального творчого потенціалу, експериментування з формою та змістом.

3. **«Мозковий штурм» (або «злива ідей»)** – метод висування творчих ідей у процесі розв'язування проблеми, що стимулює творче мислення.

Наприклад, на занятті української літератури під час обговорення дискусійного питання, аналізуючи поему Івана Франка «Мойсей», студенти висловлюють свої варіанти щодо питання «хто винуватий у трагедії Мойсея?», при цьому об'єднуються в групи відповідно до позицій або висловлюються індивідуально.

4. **Розробка і захист літературних проєктів** – створення буктрейлерів, відеоесе, літературних блогів, подкастів про письменників.
5. **«Вільне письмо»** — це метод спонтанного, безперервного письма протягом певного часу без зупинок, редагування та самоцензури. Студенти пишуть усе, що спадає на думку, не турбуючись про граматику, стиль чи логіку викладу.

Наприклад:

«Моя розв'язка інтриги». Під час осмислення знань про поезію Франка «Легенда про вічне життя» студентам пропонується дописати іншу розв'язку або вмотивувати, чому авторська кінцівка є найбільш вдалою.

6. **Метод «Прес»** — це технологія критичного мислення, яка допомагає учням формулювати і висловлювати власну думку структурно та переконливо (схема 1).

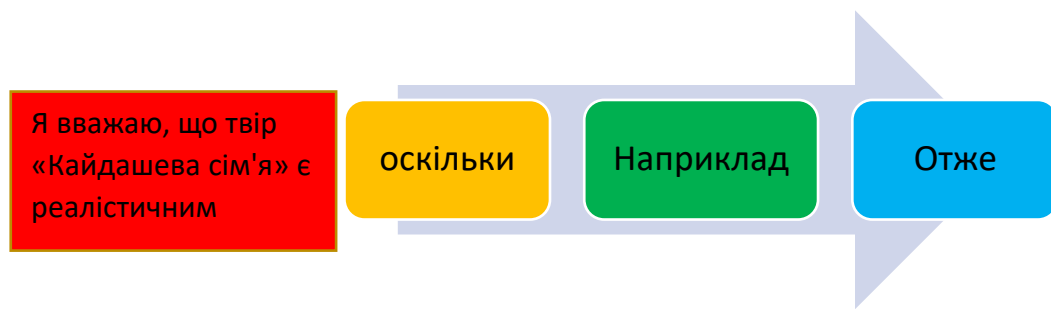

Схема 1.6. Метод «Прес»

Дослідницькі методи впроваджуються через:

1. **Літературознавчі дослідження** – аналіз особливостей індивідуального стилю письменника, дослідження літературних напрямів.
2. **Порівняльний аналіз** – зіставлення різних перекладів, екранізацій літературних творів, персонажів, побудови кола Вена, схем-опор.
3. **Створення проблемної ситуації** – створення умов, за яких студенти виявляють суперечності, парадокси чи незрозумілі явища в тексті, мовних конструкціях або літературних творах. Це стимулює пізнавальну активність, критичне мислення та самостійний пошук відповідей.

Наприклад:

На занятті української мови під час вивчення лексикології-фразеології студентам ставиться проблемне запитання: «Яка відмінність фразеологізмів розмовно-побутового стилю від усталених зворотів офіційно-ділового й наукового стилів? Відповідь обґрунтуйте, наведіть власні приклади».

4. **Мультимедійні проєкти** – створення аудіокниг, відеоінтерв'ю з літературними героями, віртуальних екскурсій літературними місцями, відеопрезентацій.

Одним з найефективніших підґрунть формування мовно-літературної компетентності та розвитку творчої особистості є **позааудиторна робота**, яка включає:

1. **Конкурси та олімпіади.** Щороку студенти ТЕФК БНАУ залучаються до Міжнародного конкурсу з української мови ім. Петра Яцика та беруть участь у міських олімпіадах з української мови та інтернет-олімпіадах, зокрема на онлайн-платформах «Всеосвіта», «На урок».
2. **Участь у конференціях та круглих столах.** Під керівництвом викладачів студенти беруть участь в інтернет-конференціях та круглих столах спільно з БНАУ.
3. **Літературні студії та гуртки.** Завдяки діяльності мовно-літературного гуртка студенти мають можливість представити свою творчість, захистити проекти, продекламувати поезії, взяти участь у флешмобах, конкурсах, святах.
4. **Літературні вечори та свята.** Гарною традицією в нашому закладі є літературні свята, які відроджують традиції усного мовлення, декламацій, інсценізацій. У коледжі були проведені такі свята: до Міжнародного дня поезії «Поезія – це завжди неповторність, якийсь безсмертний дотик до душі», «Юрій Федькович – провісник українського відродження на Буковині», Шевченківський марафон «Бог послав нам Кобзаря», де студенти та викладачі декламують поезії, таким чином вшановують пам'ять митців. Крім того, щороку колектив коледжу бере участь у написанні Всеукраїнського радіодиктанту національної єдності.
5. **Екскурсії.** Цікавою та пізнавальною формою поглиблення знань та розширення кругозору є екскурсії, зокрема до Шевченківських місць (м. Канів), Національний музей літератури України (м. Київ), Національний музей народної архітектури та побуту України тощо.
6. **Літературні флешмоби.** Наші студенти є постійними активними учасниками літературних флешмобів «Ми нащадки козацької слави», «В ім'я Батьківщини» та конкурсів декламаторів поезій «Змагаймося за нове життя!»
7. **Публікації.** Свої творчі здобутки юні студенти-митці публікують у літературному альманасі Білоцерківського НАУ «Літературна нива».

Таким чином, розвиток творчої особистості студента на заняттях гуманітарного циклу – це не просто методична настанова, а філософія освіти, що ставить у центр уваги живу людину з її унікальним внутрішнім світом. Формування мовно-літературної компетентності через творчість дає студентам не лише знання та навички, а й упевненість у собі, здатність до самовираження, критичне мислення – ті якості, що будуть затребувані протягом усього життя. Аналіз практичного досвіду засвідчує ефективність комплексного підходу, що поєднує інтерактивні, творчі та дослідницькі методи навчання.

Впроваджуючи різноманітні форми творчої роботи – від есе до цифрових проєктів, від дискусій до літературних досліджень – ми створюємо середовище, в якому кожен студент може розкрити свій потенціал. Важливо пам'ятати: немає нетворчих студентів, є студенти, які ще не знайшли свою форму самовираження. Наше завдання як викладачів-словесників – допомогти їм у цьому пошуку.

Список використаних джерел

1. Волошина Н. Й. Методика викладання літератури: навч. посіб. для студ. філол. ф-тів. Київ: Академвидав, 2010. 432 с.
2. Пентилюк М. І., Гордієнко Т. П. Компетентнісний підхід до формування мовної особистості в євроінтеграційному контексті. Українська мова і література в школі. 2011. № 6. С. 2–4.
3. Плиско К. М. Методика навчання української літератури в старших класах загальноосвітньої школи: навч.-метод. посіб. Київ: Ленвіт, 2010. 328 с.
4. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: підручник. 3-тє вид., випр. Київ: Академвидав, 2015. 304 с.